

Шакура Ю. О.
кандидат філологічних наук,
заступник директора з виховної роботи
*Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж
імені І. Я. Франка
м. Прилуки, Чернігівська область, Україна*

ОПТИМІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В КОНТЕКСТІ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття), Національній програмі виховання дітей та молоді, Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді цілісна виховна система розглядається як один із основних шляхів реформування виховання. У визначаються основні принципи організації виховного процесу, серед яких основними є акмеологічний принцип, національна цілеспрямованість, культуровідповідність, цілісність, психологічний супровід, технологізація, діалог тощо [1; 3].

Сучасна вища школа має значні здобутки в теорії та практиці підготовки майбутніх фахівців. Теоретичні аспекти культури і культурного розвитку людини глибоко опрацьовано в роботах Зязюна І. А., Крилової Н. Б., Сухапцевої В. К., Тельчарової Р. А. Ґрунтовного опрацьовання дістали проблеми формування духовного потенціалу студентів, формування естетичного та морального сприймання, ідеалів майбутніх фахівців у працях Бриліна Б. А., Дряпіки В. Ґ., Олексюк О. М., Падалки Ґ. М., Ростовського О. Я.

У процесі підготовки молодшого спеціаліста важливо не лише озброїти його фаховими знаннями, уміннями та навичками професійної діяльності, а й сформувати у нього відповідний світогляд, моральні, правові, трудові, естетичні та інші якості особистості. Ефективність виховної роботи значною мірою залежить від правильно вибудованого процесу виховання, оптимізації форм, методів його реалізації, культурно-освітнього середовища, в якому перебуває студент.

Під оптимізацією виховного процесу розуміють створення найбільш сприятливих умов – добір методів, засобів виховання, забезпечення функціонування ефективного культурно-освітнього середовища. Культурно-освітнє середовище навчального закладу – це джерело розвитку особистості, основа ціннісної атмосфери, яка панує серед викладацької та студентської спільнот. Вона визначає духовно-моральний, творчий, інтелектуальний клімат освітнього закладу, впливає на культурне середовище соціуму. Якісними ознаками ефективного культурного освітнього середовища навчального закладу є високий рівень культури та професіоналізму викладачів; високотехнологічне оснащення навчального процесу; якісна організація побуту суб'єктів навчально-виховного процесу; широке коло інтересів, потреб, нахилів студентів; відповідальне ставлення до навчання, до самоврядування та колективних форм діяльності; змістовна виховна робота всього педагогічного колективу.

Саме тому першочерговими завданнями педагогічного колективу в системі виховної роботи визначено: моделювання культурно-освітнього середовища як фактору формування в майбутніх спеціалістів кращих професійних та загальнолюдських рис; формування пріоритету духовного розвитку особистості студента, формування соціальних здібностей, засвоєння моральних норм, загальнолюдських і національних культурних цінностей; особистісно значиме змістове наповнення середо-

вища, що допомагає студентам у визначення сенсу та значення навчання, професії, утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого держави; сприяння набуттю методико патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, уміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства, спілкуватися з соціальними інститутами, органами влади, спроможності дотримуватись законів та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів; здійснення просвітницької роботи для забезпечення студентів закладу оптимальними знаннями щодо прав та свобод громадян, видів адміністративної та кримінальної відповідальності; формування стійких переконань у необхідності дотримання громадянської та правової культури; проведення інформаційно-пропагандистської роботи тощо.

Відповідно до цих завдань у коледжі проводиться робота, спрямована на їх виконання: *національно-патріотичне виховання*, метою якого є: формування національної свідомості і відповідальності за долю держави; виховання любові до рідної землі, її історії, відновлення і збереження історичної пам'яті; виховання бережливого ставлення до національного багатства країни, мови, культури, традицій; культивування кращих рис української ментальності (працелюбності, індивідуальної свободи, глибокого зв'язку з природою та ін.).

Реалізація цього напрямку виховання знаходить своє відображення у таких виховних заходах: волонтерська робота, спрямована на допомогу воїнам АТО, ветеранам війни та праці; зустрічі студентів із військовослужбовцями української армії, працівниками військкомату; літературно-музичні композиції, мітинги – реквієм, години пам'яті, присвячені воїнам-захисникам української землі, Дню пам'яті та примирення, визволенню міста від фашистських загарбників, Дню вшанування воїнів, які брали участь у бойових діях на території інших держав, жертвам голокосту та голодомору в Україні; вечори, літературні вітальні, диспути, інтелектуальні ігри, ток-шоу, науково-практичні студентські конференції, конкурси; цикл виховних годин, метою яких є знайомство студентів із історією та традиціями їх малої;

інтелектуально-духовне виховання має на меті: розвиток пізнавального інтересу, творчої активності, мислення студентів; виховання потреби самостійно здобувати знання та готовності до застосування знань, умінь у практичній діяльності; реалізація особистісного життєвого вибору та побудова професійної кар'єри на основі здібностей і знань, умінь і навичок; формування особистісного світогляду як проєкції узагальненого світосприймання.

Для виконання поставлених цілей доцільно провести такі виховні заходи: інтелектуальні брейн-ринги, інтелектуальні КВК, Дні науки в коледжі, проведення лінійок у коледжі та відділеннях, випуск студентських газет, виставки студентських наукових робіт, проведення науково-практичних конференцій; проведення конкурсу «Кращий за професією», конкурсу професійної майстерності, годин-спілкування; випуск спеціальних радіоефірів на студентському радіо;

громадянсько-правове виховання передбачає реалізацію таких завдань: прищеплення поваги до прав і свобод людини та громадянина; виховання поваги до Конституції, законів, державних символів України; виховання громадянського обов'язку перед Україною, суспільством; формування політичної та правової культури особистості; залучення студентської молоді до участі у добровільних акціях і розвитку волонтерського руху.

Окреслені завдання можуть бути реалізовані у таких виховних заходах: проведення місячників правових знань, тренінгів – семінарів для студентів у рамках акції «16 днів проти насильства», тижнів гендерної освіти студентської молоді, круглих столів, диспутів, дебатів; проведення Європейських тижнів місцевої демократії, годин-спілкування;

моральне виховання має на меті: формування почуття власної гідності, честі, свободи, рівності, працелюбності, самодисципліни, відповідальності за власні вчинки; формування моральної культури особистості, цінності моральних норм, принципів, категорій, ідеалів суспільства на рівні власних переконань; становлення етики міжличинних відносин та культури міжнаціональних стосунків.

Реалізація поставлених цілей знайшла відображення в організації та проведенні таких виховних заходів як: акції («Поділись своїм», «П'ять картошчин», «Від серця до серця», «Святий Миколай, до нас завітай»), проведення годин-спілкування; організація дозвілля дітей – епірт та проведення для них свят у дитячих закладах;

екологічне виховання передбачає такі завдання: формування основ глобального екологічного мислення та екологічної культури; оволодіння знаннями та практичними вміннями раціонального природокористування; виховання почуття відповідальності за природу як національне багатство; виховання готовності до активної екологічної та природоохоронної діяльності.

Формування екологічного світогляду та культури можливе при реалізації таких виховних справ: екологічні десанти; конкурсів на краєц озеленену аудиторію та кімнату в гуртожитках; ескекурсії в рекреаційні комплекси; участь у міжрегіональних конкурсах на краєц плакат екологічної тематики; проведення ескекурсії; виховні години для студентів; конкурс газет на екологічну тематику;

естетичне виховання має на меті: розвиток естетичних потреб і почуттів, художніх здібностей і творчої діяльності; формування у молоді естетичних поглядів, смаків, які ґрунтуються на українських народних традиціях та краєц надбаннях світової культури; вироблення умінь примножувати культурно-мистецькі надбання народу, відчувати і відтворювати прекрасне у повсякденному житті.

Ці завдання реалізуються через такі виховні заходи: проведення конкурсів, вечорів, присвячених Дню вчителя, Міжнародному дню студентів, Міжнародному жіночому дню, випускних вечорів тощо; літературно-музичних композицій; участь колективів художньої самодіяльності коледжу в міжнародних та регіональних конкурсах; відвідування ескекурсії у виставкових залах міста, коледжу, історичних місць та пам'яток України;

фізичне виховання та утвердження здорового способу життя передбачає такі завдання: виховання відповідального ставлення до власного здоров'я, здорового способу життя; формування знань і навичок фізичної культури в житті людини; забезпечення повноцінного фізичного розвитку студентів; фізичне, духовне та психічне загартування; формування потреби у безпечній поведінці, протидія та запобігання негативним звичкам, профілактика захворювань; створення умов для активного відпочинку студентів.

Їх здійснення відбувається через такі виховні заходи: залучення студентів до спортивних секцій, проведення щорічних днів здоров'я, туристичних походів, спортивних змагань серед юнаків та дівчат із легкої атлетики, лижних перегонів, волейболу, футболу, баскетболу та настільного тенісу; науково-практичних конференцій; проведення зустрічей з видатними спортсменами України та міста, циклів бесід із медичними працівниками; годин-спілкування;

завданнями *родинно-сімейного виховання* є: залучення студентів до традицій родинно-побутової культури українців; активної участі у всенародних і сімейних святах; формування в майбутніх педагогів моральних цінностей з позицій добра, правди, людяності; розуміння пріоритету виховання дітей у повній сім'ї.

Їх виконання відображається в таких виховних справах: проведенні батьківських зборів та лекторіїв на теми виховання та навчання студентів коледжу; зустрічі студентів коледжу з працівниками Центру в справах сім'ї та молоді, спеціалістами відділів у справах дітей та у справах сім'ї та молоді; годин-спілкування з практичним психологом; постійний соціальний супровід молодих сімей та одружених студентів і студенток; систематичне поновлення даних соціального паспорту академічних груп;

превентивне виховання має на меті: реалізація заходів, спрямованих на попередження злочинів і злочинності; удосконалення способу життя студентів без порушень норм моралі; створення та розвиток умов, що сприяють збереженню здоров'я та життя студентів; виявлення негативних змін у поведінці молоді; поліпшення роботи з підлітками з девіантною поведінкою, надання їм допомоги в самовихованні; попередження асоціальних проявів серед студентів, профілактика вживання шкідливих речовин.

Ці завдання реалізуються через такі виховні заходи: здійснення психолого-педагогічної профілактики відхилень у поведінці студентів; проведенні просвітницької роботи щодо запобігання протиправної поведінки, наркоманії, алкоголізму через організацію зустрічей з лікарями – наркологами, працівниками правоохоронних органів, конкурсів плакатів відповідної тематики, проведення виховних годин, диспутів, круглих столів, тренінгових занять із практичним психологом.

Таким чином, культурно-освітнє середовище визначає цінності, якість, унікальність освітнього і виховного середовища вищого навчального закладу [5]. Якщо освіта є здобутком культури і чинником її розвитку, то освітньо-виховне середовище визначається культурним середовищем і впливає на процес розвитку нових культурних утворень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Інтернет ресурс: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/.
2. Крылова Н.Б. Формирование культуры будущего специалиста / Н.Б. Крылова. – М.: Высшая школа, 1990. – 142 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти України XXI століття. – К.: Шкільний світ, 2001. – 24 с.
4. Побережна Л.Л. Культурне середовище вищого навчального закладу як простір формування стилю і способу життя студентів. Інтернет ресурс: <http://novyn.kpi.ua/2007-3-2/20>.